

Naslov:

KRST PRI SAVICI

Avtor: France Prešeren

Obdobje: Romantika na Slovenskem

Pomen:

Pesnitev Krst pri Savici je Prešeren posvetil spomenu tragično umrlega prijatelja Matija Čopa. Pisati jo je začel po Čopovi smrti julija 1835, končal pa januarja 1836. Izdal jo je v samozaložbi v 600 izvodih. Sestavljena je iz treh delov: posvetilnega soneta Matiju Čopu, Uvoda in Krsta. Prešeren je svoje delo podnaslovil povest v verzih.

Povzetek besedila:

V Uvodu spoznamo Slovence Črtomira in njegovo vojsko ter Valjhuna, Hotimirjevega sina, ki želi s svojo vojsko širiti krščansko vero med poganskimi Slovenci. Črtomir se je z ostankom poganske vojske umaknil pred kristjani v Ajdovski gradec. Krščanska vojska, z Valjhunom na čelu, jih je obkolila. Ko je poganom zmanjkalo hrane, ni bilo več upanja na rešitev. Črtomir je nagovoril svoje tovariše in jim ponudil dve možnosti: ali ostanejo z njim ali pa skušajo sredi noči pobegniti. Vsi so ostali z njim. Ko jih je presenetila Valjhunova vojska, se je vnel hud boj, v katerem so padli vsi pogani. Le Črtomir ostane živ. V Krstu se je Črtomir umaknil k Bohinjskemu jezeru. Bil je nesrečen zaradi hudega poraza in smrti svojih tovarišev, zato je pomislil na samomor. Rešila ga je misel na ljubljeno Bogomilo, v katero se je zaljubil že pred vojno. Ribič je odpeljal Črtomira k slapu Savici in se vrnil v dolino, da bi poiskal Bogomilo. Naslednji dan se je vrnil z njo in krščanskim duhovnikom. Bogomila mu je razložila, da je postala kristjanka, saj je le tako upala, da bosta skupaj v večnem življenju. Zaobljubila se je bogu, da bo postala nuna, če bo Črtomir ostal živ. Prosila je Črtomira, naj se tudi on krsti. Črtomir je bil razočaran in obupan nad življenjem, saj je izgubil vse, v kar je verjel. Toda zaradi ljubezni do Bogomile se je krstil, sprejel krščansko vero in odšel v Oglej.

Črtomirov boj

Valjhun, sin Kajtimara, boj krvavi
že dolgo bije za kršansko vero,
z Avreljam Droh se več mu v bran ne stavi;

končno njino je in marsiktero
življenje, ki po Kranji, Korotani
prelita napolnila bi jezero.

Gnijo po polji v bojih pokončani
trum srčni vajvodi, in njih vojšaki,
sam Črtomir se z majhnim tropam brani.

Bojuje se narmlajši med junaki
za vero staršov, lepo boginjo Živo,

za črte, za pogove nad oblaki.

On z njimi, ki še tr'djo vero krivo,
beži tje v Bohinj, v Bistriško dolino,
v trdnjavo zidano na skalo sivo.

Še dan današnji vidiš razvalino,
ki ajdovski se gradec imenuje,
v nji gledaš Črtomirovo lastnino.

Devetkrat veči množica jih obsuje,
in zveste straže krog in krog postvai,
odvzame up jim vse pomoči tuje;

visoke odre tamkej si napravi,
zidovje podkopuje, vrata seka;
ne polasti se njih, ki so v trdnjavi.

Šest mescov moči tla krvava reka,
Slovenec že mori Slovenca, brata-
kako strašna slepota je človeka!

Ko niso meč, sekira in lopata
jih mogle, lakota nepremagljiva
preti odpreti grada trdne vrata.

Dalj Črtomir jim reve ne zakriva,
besede te tovaršam reče zbranim:
"Ne meč, pregnala bo nas sreča kriva.

Le malo vam jedila, bratje! hranim,
branili smo se dolgo brez podpore,
kdor hoče se podati, mu ne branim;

kdor hoče vas dočakat temne zore,
neproste dni živet nočem enake,
ne branim mu, al jutra čakati more.

S seboj povabim druge vas junake,
vsa, katerih rama se ukoniti noče;
temna je noč, in stresa grom oblake;

sovražnik se podal bo v svoje kočē,
le majhen prostor je tje do gošave;
to noč nam je doseči je mogoče.

Narveč sveta otrokam sliši Slave;
tje bomo najdlji pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave.

Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
manj strašna noč je v črne zemlje krili,
ko so pod svetlim soncam sužni dnovi!"

Ne zapusti nobeden ga v ti sili,
molče orožje svoje vsak si vzame,
strahljivca v celem ni imel števili;

al komej vrata so odprte, vname
se strašni boj, ne boj, mesarsko klanje:
Valjhun tam s celo jih močjo objame.

Tud' on se je zanesel na njih spanje,
prelesti misli je ozidje grada,
in ponevedama planiti nanje.

Ko svojo moč narbolj vihar razklada,
okrog vrat straža na pomoč zavpije,
in vstane šum, de mož za možam pada.

Ko se neurnik o povodnji vlije,
iz hriba strmega v doline plane,
z derečimi valovami ovije,

kar se mu zoper stavi, se ne ugane,
in počije pred, de jez omaga;
tak vrže se Valjhun na nekristjane.

Ne jenja pred, dokler ni zadnja sraga
krvi prelita, dokler njih kdor sope,
ki jim bila je vera čez vse draga.

Ko zor zasije na mrličov trope,
leže, k' ob ajde žetvi, al pšenice
po njivah tam leže snopovja kope.

Leži kristjanov več od polovice,
med njimi, ki so padli za malike,
Valjhun zastonj tam iše mlado lice
njega, ki kriv moritve je velike.

INTERPRETACIJA

V uvodnem sonetu se prepletajo ljubezenska, pesniška in bivanjska tema.

Ideja Uvoda je izrazito nacionalna in svobodoljubna.

Osrednja tema pa izraža idejo o narodni, družbeni in posameznikovi svobodi. Svoboda posameznika, svobodna izbira vere, družbenih zakonov in življenjskih navad je najpomembnejša vrednota. Osrednja tema je torej domovinska, kar se kaže predvsem v Črtomirovem govoru tovarišem.

V Krstu se motiv boja in ideja svobode ponovita samo na začetku. Tema postane bolj intimna, pomembni so Črtomirovi pogledi na vojno, veroizpoved, ljubezen do Bogomile in smisel bivanja. Prepletata se ljubezenska in religiozna tema. Črtomir je obupan nad življenjem, zato se vda v usodo. Vse, kar mu ostane, je ljubezen do Bogomile. Toda ona upa v ljubezen po smrti in je predana krščanskemu nauku. Črtomir pa verjame predvsem vanjo. Sprva zagrizen pogan in odločen bojevnik iz Uvoda sprejme vero. Sprva se sicer upira, saj ne more razumeti, kako je krščanski bog Bog ljubezni, če so njegovi verniki morilci. Toda nanj vpliva ljubezen do Bogomile, da postane strpnejši. Tako se tema romantične ljubezni preplete v bivanjsko temo, temo življenjskega obupa in prepričanja, da posamezniku vlada usoda. Črtomirov krst je presenetljiv, zato se ob tem pojavljajo vprašanja, zakaj takšen Črtomirov notranji preobrat. Literarni kritiki navajajo naslednje možne razloge: ljubezen do Bogomile, Črtomirova otopelost in malodušje, smisel služenja narodnim interesom ali Črtomirov osebni stik z Bogom.

V delu se prepletajo različne ideje, ki so povezane s temami: ideja krščanske religije, življenjska ideja, ideja brezpogojne ljubezni, domovinska ideja o svobodi in demokratičnosti.

Krst pri Savici je lirsko-epska pesnitev z dramatskimi prvini, saj imata Uvod in Krst dramsko dogajalno zgradbo.

Uvod obsega 26 tercijn ali trivrstičnic, Krst pa ima 53 stanc ali osemvrstičnic. Verz v Uvodu in Krstu je jambski enajsterec.